

Nicosiensis

Ιστορίες από τη Λευκωσία

Της Νίκης Μαραγκού

Β' ΜΕΡΟΣ

Έφυγα το 1965 από τη Λευκωσία. Πήγα στο Βερολίνο για σπουδές, εκεί βίωσα μιαν άλλη Λευκωσία, τη νοσταλγία της. Γύρισα πίσω το 1970. Βρήκα μια πόλη αρκετά αλλαγμένη, είχα αλλάξει όμως και εγώ, είχα χάσει τα νερά μου και δεν μπορούσα πια ούτε να γράψω, ούτε να ζωγραφίσω. Έγραφα άρθρα σε εφημερίδες «για τις νέες τάσεις του Ευρωπαϊκού σοσιαλισμού» για τα οποία έπαιρνα πολύ καλά σχόλια αλλά είχα μπολιαστεί από τη βορειοευρωπαϊκή θλίψη. Είχα χάσει τα μολύβια μου. Μόνον τα αποχωνωτικά μεσημέρια της Λευκωσίας με βοήθησαν να ξαναθυμηθώ ποια είμαι. Η απραξία και οι φοινηκιές στον ορίζοντα. Και η θάλασσα.

Πριν από την εισβολή του 1974 η Λευκωσία ήταν σχεδόν μια παραθαλάσσια πόλη. Σε είκοσι λεπτά βρισκόσουν στη θάλασσα, ανέβαινε το αυτοκίνητο στο βουνό κι ο δρόμος κατέβαινε κατακόρυφα προς την Κερύνεια προς στη θάλασσα, μια μαγεμένη θάλασσα. Συχνά κλείνω τα μάτια και κάνω νοερά το ταξίδι αυτό προς τη θάλασσα. Πάνε πια 26 χρόνια. Για να πας πια σε αντάξια θάλασσα θέλεις δυόμισι ώρες ταξίδι. Η θάλασσα χάθηκε από την καθημερινότητα της πόλης. Κοιτάζοντας προς το βορρά το βουνό του Πενταδάκτυλου, που κρύβει τη θάλασσα, βλέπω μια τεράστια Τουρκική σημαία σηματοποιημένη πάνω στο βουνό. Αποφεύγω να κοιτάζω τον βορρά.

Περπατώ συχνά στην παλιά πόλη, τη μισή που έμεινε. Όλοι οι δρόμοι καταλήγουν σε φυλάκια. Κατεβαίνω την οδό Λήδρας, τον παλιό κεντρικό εμπορικό δρόμο, που έχει γίνει πεζόδρομος. Στο βάθος φαίνονται οι μινωικές της Αγίας Σοφίας που σε περιόδο ραμαζανιού έχουν κρεμασμένα ανάμεσα τους χρωματιστά λαμπιόνια. Η εκκλησία της Φανερωμένης, το λουτρό της Εμερκές στη συνοικία με τα μπορδέλα. Το «Εμερκές» προέρχεται από το διπλανό τζαμί Ομεργιέ δηλαδή τέμενος του Ομάρ, παλιό μοναστήρι των Αυγουστίνων που έγινε ιερός τόπος για τους μουσουλμάνους όταν σύμφωνα με την παράδοση έμεινε εκεί μια νύχτα ο Χαλίφης Ομάρ. Αλλά και για τους Λατίνους υπήρξε ιερός τόπος το μοναστήρι. Παλιοί χρονικογράφοι διηγούνται πως εκεί ήταν θαμμένο το άφθαρτο σώμα του Ιωάννη Μοντφόρτ. Ο Ιωάννης ήρθε στην Κύπρο το καλοκαίρι του 1248 με τον Άγιο Λουδοβίκο για να ετοιμάσουν τη σταυροφορία στους Αγίους Τόπους. Έμειναν στην Κύπρο το χειμώνα και μια επιδημία θέρωσε το στράτευμα. Ο Άγιος Λουδοβίκος έχασε πάνω από 250 ιππότες. Εκείνο το χειμώνα πέθανε ο Ιωάννης και τον

έθαψαν στο Μοναστήρι των Αυγουστίνων. Διηγούνται μάλιστα πως μια Γερμανίδα περιηγήτρια που ερχόταν από τους Αγίους Τόπους αφού πέρασε μια νύχτα προσευχής δίπλα στον Άγιο, δάγκωσε ένα κομμάτι από τον ώμο του για να πάρει μαζί της το Άγιο Λείψανο. Το καράβι της όμως δε ξεκινούσε μέχρι που ομολόγησε και έφερε πίσω το κομμάτι που έθρεψε αμέσως πάνω στο νεκρό σώμα.

Η Λευκωσία είναι γεμάτη τέτοιες ιστορίες όπως είναι όλες οι παλιές πόλεις που φέρνουν μαζί τους σα στρωματογραφία τις μνήμες. Πιο κάτω το αρχοντικό του δραγομάνου Χατζηγεωργιάκη Κορνέσιου με τα ωροσκόπια των παιδιών του.

Η παλιά πόλη έχει μια σειρά από ωραίες παλιές εκκλησίες με εικόνες εξαίρετου κάλλους. Συχνά στο κάτω μέρος της εικόνας ήταν ζωγραφισμένος ο δωρητής που πλήρωσε για να ζωγραφιστεί η εικόνα. Ολλανδοί έμποροι, Λατίνες κυράδες με δαντέλες, πανέμορφες πεθαμένες κόρες με πορφυρά φορέματα και τα χέρια σταυρωμένα στο στήθος, παιδιά με περιέργια καπέλα. Κατανυκτικές είναι οι λειτουργίες της Αγίας Εβδομά-

δας στις εκκλησίες αυτές. Με επιτάφιους που στολίζουν οι κοπέλες της γειτονιάς, ανακαλώντας πανάρχαια έθιμα της λατρείας του Άδωνι. Μόνο στην παλιά πόλη μ' αρέσει να παρακολουθώ τις λειτουργίες του Πάσχα. Είναι όλοι εκεί. Ο άντρας δίπλα με το αρχαίο Ελληνικό προφίλ κοιτάζει τα εξαπτέρυγα, οι Ρωμαίοι, οι Φράγκισσες με το δίχτυ στα μαλλιά, οι Σαρακηνοί, οι Κόπτες, οι Νεστοριανοί, ο Μάρκος Διάκονος, η κοπέλα ντυμένη στα μαύρα, ο θεολόγος με το παλιομοδίτικο κοστούμι, όλοι έκθαμβοι μέσ' στα χρυσά και τα βελούδα, «για τον φόβον των Άγαρ».

Ο Σταυρός του Μισιρίκου, που είναι τζαμί πιο κάτω δείχνει το μπέρδεμα που είναι αυτή η πόλη. Μια παλιά βυζαντινή εκκλησία του Σταυρού, με γοτθικά, ιταλικά και φράγκικα αρχιτεκτονικά στοιχεία, Μισιρίκου ίσως από το Μισίρι, την Αίγυπτο δηλαδή και με μινωρέ.

Οι κάτοικοι έφυγαν από τα σπίτια που συνορεύουν με την πράσινη γραμμή, τη γραμμή που χωρίζει την πόλη στα δύο. Έτσι τα σπίτια αυτά έγιναν εργαστήρια, ο Γαβριήλης ο τενεκετζής, η αποθήκη του Πέτρου του πλανοδιοπώλη όπου φυλάγει τα αμαξάκια του που το πρωί τα γεμίζει ανάλογα με την εποχή με λεμόνια, πεπόνια, κεριά της ανάστασης, δίπλα ο Παύλος ο κουλοχέρης κόβει ξύλα, ο Στέφανος ο λουτράρης και ο κύριος Σπύρος ο παπουττής. Στον τοίχο με λαδομπογιά η λέξη «ΣΕΒΑΣΜΟΣ». Το βράδυ ερημώνουν οι δρόμοι και όποιος περπατά πάνω στα τείχη με τις φοινηκιές υποπτεύεται θάλασσα στην τάφρο ή τουλάχιστον ποτάμι, όμως η Λευκωσία δεν έχει υδάτινες οάσεις να σπάζουν την καλοκαιρινή κάψα της Μεσαορίας, της πεδιάδας που απλώνεται γύρω από την πόλη, κίτρινη το μεγαλύτερο μέρος του χρόνου. Είναι μέσα στην κάψα του καλοκαιριού που η Λευκωσία μ' αρέσει πιο πολύ, που έρχεται ένα δυτικό αεράκι το βράδυ και ανασαίνει η καψαλισμένη πόλη. Κι όλοι βγαίνουν στους κήπους και τα μπαλκόνια.

Όταν στις αρχές του αιώνα μεγάλωσε η Λευκωσία και δε χωρούσαν πια νέα σπίτια μέσα στα τείχη κτίστηκαν οι πρώτες γειτονιές έξω από τα τείχη. Ωραία νεοκλασικά ή σπίτια αποικιακού ρυθμού μέσα σε ευρύχωρους κήπους. Αυτές είναι και οι πιο ωραίες γειτονιές της πόλης που ευτυχώς διατηρήθηκαν. Γιατί οι καινούργιες περιοχές που κτίστηκαν τα τελευταία χρόνια δεν μπόρεσαν ποτέ να γίνουν γειτονιές. Χρήμα έχει πέσει στη Λευκωσία τα τελευταία χρόνια. Μετά την εισβολή, πολλοί Κύπριοι που έχασαν τα σπίτια και τις δουλειές τους, πήγαν στις αραβικές χώρες, δούλεψαν σκληρά, γύρισαν πίσω και ξανάκτισαν τον τόπο. Φαίνεται ο πλούτος στις καινούργιες περιοχές που απλώνονται. Σπίτια που οι ιδιοκτήτες τους τα φαντάστηκαν μέσα από τηλεοπτικά σενάρια και που όταν τα κατοικήσουν ίσως αισθανθούν άβολα. Οι περιοχές αυτές δεν έχουν κανένα χρώμα, θα μπορούσαν αυτά τα κτίρια τα καινούργια με τις κολώνες και τις πισίνες να βρισκονται οπουδήποτε.

Είναι η παλιά πόλη που με καθορίζει και η αίσθηση της ιστορίας που κουβαλά μαζί του κάθε χορταριασμένος τοίχος. Εκεί έχω και την αίσθηση της γεωγραφικής τοποθέτησης της Λευκωσίας προς την Ανατολή. Κι όσο περνούν τα χρόνια εγώ που υπήρξα παθιασμένη ταξιδιώτισσα, δεν αισθάνομαι πια την ανάγκη να φεύγω. Είναι ώρες που μου φαίνεται ότι όλος ο κόσμος έχει περιοριστεί στον κήπο μου, όπου

*Παρέα με τον γεωμέτρη και τον κηροπλάστη
φύτεψα φέτος τριανταφυλλιές
αντί να γράφω ποιήματα
την εκατόφυλλη από το σπίτι
με το πένθος στον Άγιο Θωμά,
την εξηντάφυλλη που έφερε
ο Μίδας από την Φρυγία,
την Μπαγκσιανή
που ήρθε από την Κίνα,
μοσχεύματα από τη μοναδική
μουσσιέττα που επέζησε
μεσ' την παλιά την πόλη,
αλλά προπαντός την Rosa Gallica
που έφεραν οι σταυροφόροι,
που αλλιώς την λέμε
και δαμασκηνή,
με το εξαίσιο αρωμά της.*

*Παρέα με τον γεωμέτρη
και τον κηροπλάστη
αλλά και τον τετράνυχο,
τον τίγρη, τον φυλλοδέτη,
τη μηλολόνη, τη χρυσόμυγα,
το αλογάκι της Παναγίας
που τα τρώει όλα,
θα μοιραστούμε φύλλα,
πέταλα, ουρανό,
στον αφάνταστο αυτό κήπο
κι αντοί κι εγώ περαστικοί.*

ΤΕΛΟΣ